

Lieve Kerstnachtgemeente,

Ik kreeg bericht van Munther Isaac, mijn collega, luthers predikant in Bethlehem, dat de kerken daar dit jaar alle festiviteiten rond Kerst hebben afgezegd, want er valt niets te vieren, de toegangswegen naar Bethlehem zijn afgesloten, de kerken leeg.

Ook de traditionele kerststal daar in de lutherse kerk ontbreekt, er zijn wel een paar herders neergezet en een os en een ezel, maar het Christuskind ligt onder het puin.

De foto daarvan is de wereld rond gegaan en heeft veel medeleven opgeroepen, Munther Jitschak is daarvan nog wel het meest ondersteboven, dat zo'n pop van een Christuskind onder het puin meer compassie oproept dan alle filmbeelden van kinderen van vlees en bloed die in Gaza uit de puinhopen worden opgegraven of van – denk ik erbij – die joodse kinderen, baby's zelfs, van kibboets Be'eri die op 7 oktober zijn vernoord en verminkt en waarvan ik gelukkig geen foto's heb gezien.

Het Kerstevangelie heeft zijn onschuld verloren. dat heeft het natuurlijk nooit gehad, onschuld, maar dat is waar wij wel aan hechten: kinderoogen, engelenzang, wereldvrede.

Van dat grote Kerstevangelie zet ik vanavond ook niet een hele Kerststal neer, maar beperkt me tot één sober klein zinnetje: 'De herders keerden terug.' Je leest er zomaar overheen, alsof het niet zo belangrijk is, maar er is geen bijbelboek, waarin het woordje 'terug' vaker voorkomt dan in het Lucasevangelie. Heel opmerkelijk, en niet een béétje meer maar echt drie tot vier keer zoveel als in welk ander evangelie dan ook: 'terug'.

Lucas is zich ervan bewust dat al die mensen ook weer naar huis moeten: de herders terug naar hun kudde, de verloren zoon terug naar zijn vader, de Emmaüsgangers terug naar hun dorp. En u hier vannacht, u gaat straks ook weer 'onder 't sterrenblinker' terug naar huis.

Wat is wat je ondervonden hebt dan waard?

Wat houdt je eraan over, straks als je thuiskomt in een huis dat al helemaal volstaat voor de drukte van eerste kerstdag: het eten en het drinken, klaar voor het het bezoek, alles wat je nog moet opruimen,

Of straks, als je thuiskomt in een leeg huis en morgenochtend als je alleen wakker wordt?

Als geen ander is Lucas zich ervan bewust dat het evangelie mee naar huis genomen wordt, je keert ermee terug naar daar waar je leeft.

‘De herders gingen terug, terwijl ze God loofden en prezen om alles wat ze gehoord en gezien hadden.’

Dat gaat nog goed, dat zijn herders in meervoud, die hebben mekaar nog, die houden de lofzang gaande, maar gaandeweg nemen ze afscheid van elkaar, ze slaan linksaf en rechtsaf, en jij gaat rechtdoor: naar jouw huis en als je recht voor de deur staat, is het stil in de straat, je steekt de sleutel in het slot.

Je bent thuis.

Ik nam even de proef op de som en inderdaad: ook het woordje ‘thuis’ komt in Lucas dubbel zo vaak voor als in Matteüs en Marcus.

Terug naar huis.

Aan het eind van het evangelie wijdt Lucas een heel hoofdstuk aan hoe het evangelie méégenomen wordt, dat is inderdaad het verhaal van de Emmaüsgangers, ik noemde ze al.

Eerst heeft Lucas de opstanding van Christus verkondigd: met het lege graf en de vrouwen die hem daar zochten maar niet vonden, de engelen die zeiden dat hij was opgestaan.

Dat is de officiële versie.

Dan in het volgende hoofdstuk zijn er twee leerlingen op weg naar huis en wordt het hele relaas nog eens dunnetjes overgedaan.

Kleopas en zijn metgezel grijpen terug op dat Paasverhaal maar nu in hun eigen versie, met de nodige scepsis.

Wat je dan hoort, is het evangelie zoals het mee naar huis genomen wordt en dat is altijd met een tegenstem,

je eigen tegenstem, en die mag je nooit het zwijgen opleggen.

Lucas vertelt dus het Paasverhaal helemaal zoals het in de boekjes staat.

En daarna nóg een keer, maar dan opgetekend uit de mond van iemand die ermee terug naar huis gaat en zich afvraagt wat het waard is.

Bewust zwenkt het evangelie af van Pasen in Jeruzalem naar het dagdagelijkse leven van twee van Jezus’ leerlingen.

En hijzelf – Jezus – zo wil het verhaal, volgt hen op de weg die zij samen gaan.

Het evangelie geeft lucht aan de vragen waarmee zij kampen en erkent dat Pasen ongerijmd is.

Let op: die Emmaüsgangers nemen dus niet alleen het Paasevangelie mee naar huis, maar ook Jezus zelf, die zich in dat mee naar huis genomen evangelie méngt en móeit.

Vanaf het begin van het verhaal loopt hij met hen op, incognito.

Dat hoofdstuk getuigt van zijn verborgen aanwezigheid.

Ze hebben er werk aan, die vreemdeling praat niet met hen mee.
Hij schudt aan hun denkwijze, hij rammelt hun vertrouwde gedachtegang door elkaar.
Hij stelt vragen, brengt oude verhalen in herinnering,
ontsluit voor hen de Schriften en opent hun ogen.
En precies op dat moment dat, thuisgekomen,
hun ogen opengaan en zij hem herkennen,
onttrekt hij zich aan hen.

Dat geeft een geloofwaardig beeld
van hoe het gewone leven er sinds Pasen uitziet.
De weerstand en weerbarstigheid worden ten volle erkend,
maar gaandeweg wordt ook duidelijk dat de wég van die twee, hun hús en hun bróód
gezegend zijn door een wondere tegenwoordigheid van Christus.

Dat hebben ze niet aan hun geloof te danken.
Niet hun vroomheid is de creatieve factor die dit alles mogelijk maakt.
Nee, ze waren er niet op bedacht.
Maar Christus zelf heeft zich bij hen gevoegd in de gestalte die hij sinds Pasen voor ons heeft:
die van de vreemde vriend, de onbekende metgezel, de verborgen Heer.
Dát is met Pasen, de uitkomst van het evangelie:
dat Christus zelf in jouw huis je gastheer is en je gast.

Maar nu is het Kerst en de herders keren terug en wat zij meenemen is blijdschap, vreugde.
En ook plezier, want vreugde klinkt zo hemels, maar het moet ook vrolijkheid zijn,
plezier om dat kind, dat pasgeboren kind,
zijn mooie lieve moeder en zijn onhandige vader, gein.
Kijk die herders eens lachen, ze slaan elkaar onderweg op de schouders,
hun hart is verheugd: zij loven en prijzen God en ze hebben pret,
het is een blijdschap die bij hen blijft.

Daar zou ik nu voor willen pleiten: voor een langzame blijdschap als *slow food*,
zoals de Emmaüsgangers ondervonden dat de Heer met hen was:
onderweg en in hun huis. Dat is: stap voor stap, hutje bij mutje,
zodat de blijdschap je niet te ver vooruitloopt en jij haar achterna moet jagen,
want dat gaat niet lukken.
Nee, ik wil een goede woord doen voor de langzame blijdschap
zodat je haar bij kunt benen, en zij, de blijdschap, bij jou blijft.

Die vertraging zit in het evangelie.
De héénweg is dat de herders 'haastig' gingen naar Betlehem,
niet omdat ze anders te laat zouden komen of dat het kind als weer weg zou zijn,
maar om zoveel mogelijk van de vreugde mee te maken, in zich op te nemen:
ze haastten zich naar Betlehem.
Maar op de terugweg is dat anders,

ze kunnen moeilijk afscheid nemen,
ze blijven dralen daar bij de stal.

Die langzame, trage blijdschap van de terugweg
is een blijvende blijdschap,
die zich in dagen van verdriet wel klein maakt maar niet weggaat,
die ook in tijden van depressie zich niet de deur laat wijzen.

Heel lastig, dat jij in je zwaarmoedigheid en somberte niet een mens uit één stuk bent,
want je houdt altijd een stukje over: de blijdschap,
die zich ergens bij jou genesteld heeft
en die ook in je donkerste dagen blijft,
omdat zij een gezant van Christus is.

Lucas heeft óns op het oog als hij benadrukt dat het evangelie mee,
terug naar huis, genomen wordt.
Dáár kom je het tegen, thuis, daar waar je woont.

Maar het hangt wel af van welke woorden je gebruikt.
Als je het familie- en vriendenbezoek met Kerst
benoemt als drukte en gedoe wordt de blijdschap klein.
Als je diezelfde drukte en gedoe, want dat is het natuurlijk ook,
benoemt als aandacht, ontmoeting, vriendschap,
richt de blijdschap zich op en spitst haar oren.

Als je je lege huis benoemt als eenzaamheid,
trekt de blijdschap zich in een klein hoekje terug,
zij blijft, zij laat je heus niet in de steek.
Als je je allengheid weet te benoemen als je eigen ruimte,
waarin jij tot jezelf komt, begint de blijdschap als een poes zachtjes te spinnen.

Waarom ik u de blijdschap gun, niet per se het schaterlachen maar wel de glimlach?
Het is omdat de blijdschap de voorbode is van de hoop
en die mogen we niet verliezen.

Die engel verkondigt grote vreugde,
wij moeten het doen met een kleine, trage blijdschap,
waar je – ook in deze verschrikkelijke tijden – mee thuis kunt komen
in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.